

Agenter på udebane

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

Ikke alt, der glimter, er guld, ikke alle røde køer er præstens og ikke alle de aftaler, der blev indgået med irakiske personer under FNs oil-for-food program, er i strid med lov og ærbarhed. Det fastslog Vestre Landsret i en dom i sidste uge. Afgørelsen blev kort omtalt bl.a. i denne udmærkede avis, men kunne forlede til at tro, at Vestre Landsret havde ændret holdning i sin vurdering af sådanne aftaler. Landsretten havde nemlig i 2006 afvist en sag, som også vedrørte aftaler indgået med en irakisk »agent« i samme periode. Der er imidlertid afgørende forskel på de to sager.

I afgørelsen fra 2006 fandt landsretten således, at sagen mod den sagsøgte danske virksomhed skulle afvises, fordi en domfældelse ville indebære, at retten tog stilling til et krav, der ikke lovligt kunne imødekommes. Dengang havde en mellemøstlig »agent« således anlagt sag mod en dansk virksomhed for at få den til at betale nogle penge, som agenten havde »lagt ud« til brug for betaling af nogle af Saddam Husseins myndigheder. Betalingerne var efter al sandsynlighed i strid med FNs Oil for Food – program og dermed også i strid med dansk ret. Den danske virksomhed, for hvem det i mellemtiden var gået op, at der var tale om en bestikkelsesagtige situation, afslog at leve op til sin del af aftalen.

I sagen, der fandt sin afgørelse i sidste uge, havde den danske virksomhed, der denne gang var sagsøgt, også påstået sagen afvist under henvisning til at en betaling af sagsøgers krav ville stride mod »lov og ærbarhed«, som det så smukt formuleres i Danske Lov. Begrundelsen for denne påstand var ikke, at sagsøger skulle have betalt midler til Saddam Husseins styre, men at betaling af andre grunde ville være i strid med oil-for-food programmet. Dette blev imidlertid – som allerede nævnt – afvist af landsretten. Og hvorfor nu det?

Ifølge Vestre Landsrets domsresumé i sagen, var sagsøger – en irakisk statsborger og dennes firma – blevet antaget til at repræsentere den danske virksomhed i »visse sammenhænge«, som det skrives. Disse sammenhænge var en indsats for at indhente licitationer fra irakiske ministerier og at ekspedere afgivne tilbud i den forbindelse. I den tidsbegrænsede fuldmagt, der var basis for sagsøgers indsats, er det beskrevet, at han bl.a. bemyndiges til at repræsentere den danske virksomhed »under møder, forhandlinger og opfølgende aktiviteter i forbindelse med offentlige licitationer i republikken Irak«. Han optog efter vidneforklaringerne ikke ordrer for den danske virksomhed og han deltog ikke aktivt i prisforhandlingerne.

Den helt afgørende forskel mellem 2006-sagen og 2008-sagen er således, at sagsøger i 2008-sagen krævede betaling for sin personlige arbejdsindsats i forbindelse med kontraktsindgåelser mellem den danske virksomhed og de irakiske købere, hvor 2006-sagen handlede om sagsøgers påståede udlæg af en ulovlig betaling til de irakiske myndigheder. Allerede ved indførelse af reglerne om FNs oil-for-food program havde man da også indsat mulighed for, at de udenlandske sælgere kunne »afholde udgifter til tjenesteydelser, der nødvendigt var forbundet« med i øvrigt godkendte salg under programmet.

Når den sagsøgte virksomhed på trods af de nævnte forskelle påstod også 2008-sagen afvist, skyldtes det, at virksomheden bestred, at der skulle være tale om »tjenesteydelser, der nødvendigt var forbundet« med virksomhedens i øvrigt af FN godkendte salg til Irak. For at nå frem til en vurdering af om sagen skulle afvises, måtte landsretten således tillade så meget bevisførelse, at man kunne vurdere denne påstands indhold. Landsretten fandt det efter bevisførelsen godtgjort, at sagsøger havde udført arbejde for den sagsøgte virksomhed i forbindelse med (nogle af) de nævnte licitationer. Sagsøger havde således løftet sin bevisbyrde for, at sådant arbejde var udført, og at dette var »normalt« arbejde for en virksomhed. Når den danske virksomhed herefter alligevel påstod, at det udførte arbejde ikke var en efter oil-for-food programmet omfattet »nødvendig tjenesteydelse« - og i så fald ulovlig – påhvilede bevisbyrden herfor virksomheden. Det var således den, der påstod, at der var tale om nogle særlige forhold, der skulle bevirke, at tingene ikke var, som de umiddelbart tog sig ud. Den bevisbyrde kunne den sagsøgte virksomhed ikke løfte. Landsretten fandt det således »ikke godtgjort, at det ... udførte arbejde, ikke er omfattet af begrebet »tjenesteydelser, der nødvendigt er forbundet med ...«.

Da landsretten i 2008-sagen var nået hertil i sine præmisser forsvandt samtidig sagens mere principielle aspekt. Man kan udtrykke det sådan, at retten efter en konkret vurdering nåede frem til, at der var tale om ganske almindelig uenighed om, hvorvidt en person havde krav på betaling for udført (lovligt) arbejde – og at det afgørende herefter var bevisførelse om hvilket arbejde den pågældende havde udført, hvilke aftaler, der var indgået af hvem og hvilke betalinger, der allerede måtte være foretaget. På baggrund af denne sædvanlige, konkrete bevisvurdering fandt landsretten, at sagsøger havde krav på provision for to kontrakter. En provision på henholdsvis 75.300 USD og 122.000 Euro eller i alt knap 1,3 million danske kroner.

Det eneste herefter lidt usædvanlige ved afgørelsen var, at sagsøger, selvom han i et vist omfang fik medhold i sine krav, alligevel blev pålagt at betale sagsomkostninger til den sagsøgte virksomhed med i alt 250.000 kr. Hovedregelen i dansk ret er ellers, at den part, der taber sagen, skal betale også den vindende parts omkostninger. Tankegangen bag denne særdeles fornuftige regel er, at den vindende part ikke skal have udgifter, fordi han har været nødt til at slæbe taberen i retten for at få sin ret. Når det er sagt, er det imidlertid også klart, at der i særlige tilfælde kan være brug for en anden afgørelse herom. Det kan jo f.eks. være, at ham, der ender med at vinde sagen, har pustet sagen unødvendigt op eller har kompliceret den unødigt og dermed afholdt overflødige omkostninger. Endelig – og det var tilfældet i denne sag – kan man sige, at begge parter havde vundet. Sagsøger havde således påstået betaling af ca. 9 millioner danske kroner, bl.a. under henvisning til at han skulle have været handelsagent for den danske virksomhed og under henvisning til medvirken ved istandbringelsen af en lang række (andre) kontrakter, hvilket retten afviste. Set i dette perspektiv havde den sagsøgte virksomhed således »vundet« sagen mere end sagsøger (der jo endte med kun at få ca. 15 % af det oprindeligt påståede beløb).

Der er således ingen principielle eller retlige uoverensstemmelser mellem de to landsretsafgørelser, der var blot – trods visse overfladiske lighedspunkter – stor forskel på, hvad sagerne handlede om.